[2019] 8 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 824

ਪ੍ਰਦੀਪ ਰਾਮ

ਬਨਾਮ

ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ

(2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 816-817)

ਜੁਲਾਈ 01, 2019

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੇ. ਐਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973:

ਧਾਰਾਵਾਂ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) - ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ - ਹੋਰ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਕੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ - ਕਿਹਾ ਗਿਆ: ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ - ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਇਆ ਸੀ - ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਧਾਰਾ 167 ਅਤੇ 309 (2) - ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ - ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਹੈ - ਕੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 309 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ - ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ - ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਧਾਰਾ 309 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ, ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

FIR:

FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ - ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ FIR ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਕੀ ਦੂਜੀ FIR ਹੋਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ FIR 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ - ਪਰ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਨੂੰ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਸੀ - ਇਸ ਲਈ, FIR ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਜਾਂਚ:

ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ - ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (NIA) ਦੁਆਰਾ - FIR ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ 'ਤੇ - ਪਿਛਲੀ FIR ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ - ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ - ਕਿਹਾ: NIA ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੀ FIR ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵੇਲੇ 1967 ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ - ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ, ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ - NIA ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ, 1973 - ਧਾਰਾ 173 (2) ਅਤੇ (8)

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ

ਕਿਹਾ : Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੈਪਟਰ XXXIII ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਈ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਜਿਹੇ

ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 21] [841-D-G]

XXXXXX

1.2 Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ'। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ: 'ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।' ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25] [843-H; 844-A-D]

1.3 ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਜੋੜ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੁਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ

ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 27] [845-C-F]

1.4 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 26.06.2018 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ NIA ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 10.03.2016 ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇ। [ਪੈਰਾ 28] [845-F-H; 846-A-B]

1.5 ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ, ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੋਰ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ: (i) ਦੋਸ਼ੀ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ii) ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਜਾਂ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। (iii) ਅਦਾਲਤ, Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਜਾਂ 439 (2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼

ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। (iv) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 29] [846-B-G]

XXXXXX

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ ਬਨਾਮ NCT, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2001) 4 SCC 280: [2001] 2 SCR 684;** ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਿਦ ਉਰਫ ਰਸ਼ੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2008) 1 SCC 474: [2007] 5 SCR 937 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

ਸੁਖਪਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ **1988 (1) RLW 283;** ਧੀਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ **(2010) 2 ਮੈਗਾਵਾਟ (ਸੀ.ਆਰ.)**; ਧੀਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ **(2010) 2 ਮੈਗਾਵਾਟ (Cr.);** ਬਿਜੇਂਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2006) CriLJ 2253;** ਬੰਕੀ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2008) CriLJ 3779 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।**

ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ **2002 (2) BLJR 859;** ਫਯਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ **CRMC ਨੰਬਰ 270/2018**; ਮਿੱਠਾਭਾਈ ਪਾਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ **(2009) 6 SCC 332: [2009] 7 SCR 1126;** ਮਨੋਜ ਸੁਰੇਸ਼ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **SLP (Crl.) ਨੰਬਰ 10179 2017 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।**

2.1 ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ FIR 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 02/2016 (ਪਹਿਲਾਂ FIR) ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ 10.03.2016 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 11.03.2016 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ 19.09.2016 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 09.04.2017 ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। 10.03.2016 ਦੀ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਅਤੇ 19.09.2016 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ NIA ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਤਾਂ NIA ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, NIA ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ

ਦੁਆਰਾ 13.02.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 42] [855-C-E]

XXXXXX

ਪ੍ਰਦੀਪ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ 829

ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2001) 6 SCC 181: [2001] 3 SCR 942;** ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2010) 12 SCC 254: [2010] 10 SCR 651;** ਚਿਰਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ **(2010) 14 SCC 444: [2010] 15 SCR 673;** ਅਮਿਤਭਾਈ ਅਨਿਲਚੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2013) 6 SCC 348: [2013] 6 SCR 623 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।**

2.2 NIA ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 13.02.2018 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, FIR, ਜਿਸ ਨੂੰ NIA ਦੁਆਰਾ 16.02.2018 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ NIA ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ NIA ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ FIR ਹੈ। [ਪੈਰਾ 43] [855-F-G]

3. ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ NIA ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ 16.03.2016 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 19.09.2016 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 (2) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, NIA ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 44 ਅਤੇ 47] [856-A-C; 858-E]

XXXXXX

ਵਿਨੈ ਤਿਆਗੀ ਬਨਾਮ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਲੀ ਉਰਫ ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2013) 5 SCC 762: [2012] 13 SCR 1005;** ਅੰਮ੍ਰਿਤਭਾਈ ਸ਼ੰਭੂਭਾਈ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮਨਭਾਈ ਕਾਂਤੀਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ **ਹੋਰ (2017) 4 SCC 177: [2017] 4 SCR 105 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

4.1 ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) Cr.P.C. (ਪੈਰਾ 63 (i) (ii) (iii) ਅਤੇ 63] [866-H; 867-B] ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ

ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਝਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **1972 (1) SCC 564: [1972] 3 SCR 129;** ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਸੈੱਲ-1, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਅਨੁਪਮ ਜੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ **(1992) 3 SCC 141: [1992] 3 SCR 158;** ਦਿਨੇਸ਼ ਡਾਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ **(2007) 8 SCC 770: [2007] 9 SCR 1124;** ਮਿੱਠਾਭਾਈ ਪਾਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ **(2009) 6 SCC 332: [2009] 7 SCR 1126 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

CBI ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹਿਮ ਕਾਸਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2000) 10 SCC 438: [1997] 1 Suppl. SCR 212 - ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ।**

ਮੁਹੰਮਦ ਅਹਿਮਦ ਯਾਸੀਨ ਮਨਸੂਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ **1994 Crl.LJ 1854 (Bom.) - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

4.2 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 309 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 167 Cr.P.C. ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਗਲਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬੇਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ 25.06.2018 ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 25.06.2018 ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-

ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 25.06.2018 ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 [ਪੈਰਾ 65 ਅਤੇ 66] [867-G-H; 868-A-B] ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ

XXXXXX

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
2002 (2) BLJR 859	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 10
[2001] 2 SCR 684	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 10
1988 (1) RLW 283	ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ	ਪੈਰਾ 11
(2010) 2 MWN (Cr.)	ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ	ਪੈਰਾ 12
(2006) CriLJ 2253	ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ	ਪੈਰਾ 13
(2008) CriLJ 3779	ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ	ਪੈਰਾ 14
CRMC No. 270/2018	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 15
[2007] 5 SCR 937	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 17
[2009] 7 SCR 1126	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 23
SLP (Crl.) No.10179 of 2017	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 26
[2001] 3 SCR 942	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2010] 10 SCR 651	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2010] 15 SCR 673	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2013] 6 SCR 623	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 32
[2012] 13 SCR 1005	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 44
[2017] 4 SCR 105	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 45
[1972] 3 SCR 129	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 52
[1992] 3 SCR 158	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 53
[1997] 1 Suppl. SCR 212	ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ।	ਪੈਰਾ 54
1994 Crl.LJ 1854 (Bom.)	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ	ਪੈਰਾ 54
[2007] 9 SCR 1124	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 58
[2009] 7 SCR 1126	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 60

XXXXXX

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 816-817

ਰਾਂਚੀ ਵਿਖੇ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 26.09.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ 2018 ਦੇ ਡਬਲਯੂ.ਪੀ. (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 277 ਅਤੇ 2016 ਦੇ ਸੀ.ਆਰ.ਐਮ.ਪੀ. ਨੰਬਰ 1114 ਵਿੱਚ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਬਿਹੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਸਿਧਾਰਥ ਗਰਗ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਮਨ ਲੇਖੀ, ਵਧੀਕ ਸੋਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਤਪੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਐਨ. ਦਾਸ, ਆਦਿੱਤਿਆ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਹਾਸਿਨੀ ਸੇਨ, ਰਜਤ ਨਾਇਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਨੂ ਅਗਰਵਾਲ (ਬੀ.ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ ਲਈ)।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.

1. ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਝਾਰਖੰਡ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 26.09.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 277 ਅਤੇ 2016 ਦੀ Crl. ਫੁੱਟਕਲ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1114 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2. ਕੇਸ ਅਤੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ: -

2.1 11.01.2016 ਨੂੰ ਥਾਣਾ ਟੰਡਵਾ ਵਿਖੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 414, 384, 386, 387, 120-B ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 (1-B) (a), 26,35 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) ਅਤੇ (2) ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ FIR ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 11 ਹੋਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੁਲਜ਼ਮ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੇ TPC ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕੱਟੜਪੰਥੀ ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਦਿਖਾ ਕੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੋਲਾ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵੀ ਲਈ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਬੈਗ

ਵਿਚੋਂ 57,57,510 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮੋਬਾਈਲ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

2.2 ਮਿਤੀ 10.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 10.03.2016 ਨੂੰ, ਧਾਰਾਵਾਂ 414,384, 386, 387, 120-B IPC ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 (1- B) (a), 26,35 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) ਅਤੇ (2) ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਚਤਰਾ ਨੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 414, 384, 386, 387, 120-B I.P.C. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। 11.03.2016 ਨੂੰ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26,35 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) ਅਤੇ (2) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 10.05.2016 ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ 2016 ਦਾ Crl.M.P. ਨੰਬਰ 1114 ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 11.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 19.09.2016 ਨੂੰ, ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾਵਾਂ 414, 384, 386, 387, 120- ਬੀ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 15.12.2016 ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੰਡਵਾ ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 2/2016 ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2.3 ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ 09.04.2017 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਧਾਰਾਵਾਂ 16, 17, 20 ਅਤੇ 23 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 13.02.2018 ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਕੇਸ FIR ਨੰਬਰ 02/2016 ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 16,17,20 ਅਤੇ 23, ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸਨ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 13.02.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ FIR ਨੰਬਰ ਆਰਸੀ-06/2018/NIA/DLI ਮਿਤੀ 16.02.2018 ਵਜੋਂ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/NIA/DLI ਵਜੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ 22.06.2018 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA, ਰਾਂਚੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 25.06.2018 ਨੂੰ ਚਤਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ 25.06.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

XXXXXX

2.4 2018 ਦੀ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 277 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 2018 ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ NIA ਕੇਸ ਨੰਬਰ 03 ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/NIA/DLI ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 25.06.2018 ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਕਮ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA, ਰਾਂਚੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 26.09.2018 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ 2018 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ.) ਨੰਬਰ 277 ਅਤੇ 2016 ਦੀ Crl.M.P. ਨੰਬਰ 1114 ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

3. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਭਿਨਵ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਨ ਲੇਖੀ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 2016 ਦੇ P.S. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 02 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ 10.03.2016 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, NIA 16.02.2018 ਨੂੰ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/NIA/DLI ਵਜੋਂ ਦੂਜਾ FIR ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ 25.06.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕਰਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 167 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ 11.03.2016 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 Cr.P.C. ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ FIR ਦੀ ਮੁੜ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ, NIA 10.03.2016 ਦੇ FIR ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਈ ਮੁੜ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 10.03.2016 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 17, 20 ਅਤੇ 23 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। NIA ਲਈ ਇਕੋ ਇਕ ਰਸਤਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 10.03.2016 ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕਰੇ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

XXXXXX

5. ਵਿਦਵਾਨ ASG ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ FIR ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ NIA ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰਫ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। NIA ਦੁਆਰਾ FIR ਦੀ ਮੁੜ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੂਜਾ FIR ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ 2016 ਦੇ P.S. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 02 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, NIA ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ NIA ਐਕਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 02/2016 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ NIA ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 13.02.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਹੈ। NIA ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ NIA ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ 21.12.2018 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ NIA ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਸੰਭਾਲਦੇ ਸਮੇਂ, FIR ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 2016 ਦੇ P.S. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 02 ਵਿੱਚ 10.03.2016 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 16, 17, 20 ਅਤੇ 23 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ NIA ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ NIA ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।

6. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

7. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ?

(ii)

(ii) ਕੀ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/NIA/DLI ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੂਜੀ FIR ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਕਾਰਨ ਪੀ.ਐਸ. ਟੰਡਵਾ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ FIR ਨੰਬਰ 02/2016 ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

(iii) ਕੀ NIA ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 02/2016 ਦੀ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ 10.03.2016 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਚਤਰਾ ਵੱਲੋਂ 11.03.2016 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ?

(iv) ਕੀ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਕਮ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA, ਰਾਂਚੀ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ 25.06.2018 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ?

(v) ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167 Cr.P.C. ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ 11.03.2016 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) Cr.P.C. ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ?

<u>ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1</u>

8. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 10.03.2016 ਨੂੰ FIR ਨੰਬਰ 02/2016 ਵਿੱਚ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 414,384, 386, 387, 120- B I.P.C. ਅਤੇ ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 (1-B) (a), 26,35 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) ਅਤੇ (2) ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾਵਾਂ 16, 17, 20 ਅਤੇ 23 ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ

ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 26.06.2018 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

9. ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਜੁਰਮ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉੱਠਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਜੁਰਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੀ ਰਾਏ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

10. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਵੇਂ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, 2002 (2) BLJR 859** ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 307 I.P.C. ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 01.09.2000 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 06.09.2000 ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਧਾਰਾ 302 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਘਟਨਾਕ੍ਰਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ ਬਨਾਮ NCT, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2001) 4 SCC 280** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹੀ ਪਹੁੰਚ ਇਹ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ।

11. ਸੁਖਪਾਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ, **1988 (1) RLW 283 ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ** ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 4 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"4. ਇਸ ਲਈ ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੇ ਚੈਪਟਰ XXXIII ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਹੋਰ ਧਾਰਾ ਜੋੜ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ.....

XXXXXX

838 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2019] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

12. ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਧੀਵਨ **ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (2010) 2 MWN (Cr.) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ** ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 11 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਵੇਖੀ ਗਈ ਸੀ:-

"11. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਝਿਜਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਗੰਭੀਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੰਡਾਤਮਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ.....

13. ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵੀ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ **ਬਿਜੇਂਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2006) CriLJ 2253** ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 25 ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:-

"25. ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 437 ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕੇਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨੰਬਰ ਹੈ। ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ ਦਾ Cr.P.C. ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਜੁਰਮ ਜੋੜਨ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਵਾਧੂ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਬਾਂਡ ਭਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.....

XXXXXX

14. **ਬੰਕੇ ਲਾਲ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ** (2008) CriLJ 3779 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੋਰ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 14 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

"14. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਨਵੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਰਾਹਤ ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਿਦ ਉਰਫ ਰਸ਼ੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (LVIII) 2007 ACC 577 ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਗਈ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

15. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **CRMC ਨੰਬਰ 270/2018 - ਫਯਾਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ** ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 03.10.2018 ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ **ਮਨੇਜ ਸੁਰੇਸ਼ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ

ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

16. ਅਸੀਂ **ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੱਕ ਢੁੱਕਵੀਂ ਟਿੱਪਣੀ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 306 ਅਤੇ 498-ਏ ਆਈਪੀਸੀ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਾਊਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਾਰਾ 302, 406 ਅਤੇ 498-A ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਰੁੱਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ 9 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:-

XXXXXX

"4. ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਤੋਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਤਹਿਤ ਨਿਯਮਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕੀਤੀ।

9. ..... ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਛੋਟੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ, ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.....

17. **ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਿਦ ਉਰਫ ਰਸ਼ੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2008) 1 SCC 474** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੰਭੀਰ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਵੇਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

18. ਕੀ ਨਵੇਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਜੁਰਮ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੁਲਿਸ ਅਥਾਰਟੀ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਦਲੇ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਹ ਸਵਾਲ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

XXXXXX

19. ਅਸੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਬਾਰੇ Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦਾ ਅਧਿਆਇ XXXIII, ਧਾਰਾ 436 ਤੋਂ 439 ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 437 ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 437 (5), ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਵਾਦ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"(5) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਨੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

20. ਧਾਰਾ 439 ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਰੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 439 (2) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:-

"(2) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।

21. ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੈਪਟਰ XXXIII ਦੇ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਈ ਆਧਾਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਆਧਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹਨ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਚਿੰਤਤ ਹਾਂ, ਉਹ ਹੈ, ਇੱਕ ਕੇਸ ਜਿੱਥੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ

ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਇੱਕ ਤਰੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਲੈਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਸ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

22. ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਫੈਸਲਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ **ਹਮੀਦਾ ਬਨਾਮ ਰਾਸ਼ਿਦ ਉਰਫ ਰਸ਼ੀਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)।**

ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 324, 352 ਅਤੇ 506 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀੜਤ ਨੇ 16.06.2005 ਅਤੇ 17.06.2005 ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 304s ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 10, 11 ਅਤੇ 12 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

XXXXXX

"10. ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਤਾਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ। ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 304 IPC ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 324, 352 ਅਤੇ 506 ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜ਼ਖਮੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਸ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਪਰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

11. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 302 IPC ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਵੀ ਉਸੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

12. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਪੀਲ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ 1-7-2005 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ।

23. ਅਸੀਂ **ਮਿੱਠਾਭਾਈ ਪਾਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (2009) 6 SCC 332** ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:

“18. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਪੁਲਿਸ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

24. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜੋ ਕਿਹਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕੀ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

25. ਸਾਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਂਵਾਂ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿਓ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ'। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 439 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ: 'ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚੈਪਟਰ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ।' ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। **ਮਿੱਠਾਭਾਈ ਪਾਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ (ਸੁਪਰਾ)** ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਚ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 18 'ਚ 'ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

26. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **2017 ਦੇ SLP (ਸੀਆਰਐਲ) ਨੰਬਰ 10179 ਵਿੱਚ 07.05.2018 ਨੂੰ ਮਨੇਜ ਸੁਰੇਸ਼ ਜਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।** ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 509 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 376 ਤਹਿਤ ਇਕ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ:

"……

ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਲਈ ਪੁਣੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 02.06.2016 ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਕੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਾਗੂ ਸੀ।

ਅਸੀਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਸ਼ਰਤ/ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਪੁਣੇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ 02.06.2016 ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 439 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ-ਰਾਜ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਗਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

27. ਉਪਰੋਕਤ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਰਾਜ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ 10.03.2016 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਜੁਰਮ ਜੋੜ ਕੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਖੁਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ

ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਮਨ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਨਵੇਂ ਜੋੜੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਅਰਜ਼ੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ 439 (2) ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

28. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਿਆਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਕੇਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, NIA ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 26.06.2018 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਖੁਦ ਨਵੇਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ NIA ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ 10.03.2016 ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇ।

XXXXXX

29. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੋਰ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

(i) ਦੋਸ਼ੀ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ii) ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਜਾਂ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਗ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(iii) ਅਦਾਲਤ, Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 437 (5) ਜਾਂ 439 (2) ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 437 (5) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 439 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

(iv) ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਅਥਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜੋੜਨ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਧੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

30. ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1 ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2 ਅਤੇ 3

31. ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ:

XXXXXX

"F.No. 11011/08/2018/NIA

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ
ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲਾ

CTCR ਡਿਵੀਜ਼ਨ

ਨਾਰਥ ਬਲਾਕ,
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਮਿਤੀ, 13 ਫਰਵਰੀ 2018

ਆਦੇਸ਼

ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 414,384,386, 387, 120 ਬੀ, ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 (1-B) (A), 26,35 ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਵਰਗੇ ਮਾਓਵਾਦੀ ਕੈਡਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 (1) (2) ਤਹਿਤ 11.01.2016 ਨੂੰ ਟਾਂਡਵਾ P.S., ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚਤਰਾ, ਝਾਰਖੰਡ ਵਿਖੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੀ ਧਾਰਾ 16,17,20,23 ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਅਪਰਾਧ ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਐਕਟ, 2008 ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 ਅਧੀਨ ਮਿਲੀਆਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

SD/- ਅਯੋਗ
(ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ)
ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ"

XXXXXX

32. NIA, ਜਿਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 13.02.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ 16.02.2018 ਨੂੰ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/NIA/DLI ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 16.02.2018 ਦੀ FIR ਦੂਜੀ FIR ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ FIR ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ FIR ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ **ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2001) 6 SCC 181; ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2010) 12 SCC 254; ਚਿਰਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ, (2010) 14 SCC 444 ਅਤੇ ਅਮਿਤਭਾਈ ਅਨਿਲਚੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2013) 6 SCC 348.**

33. **ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ 25.11.1994 ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ – 1994 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 353 ਅਤੇ 1994 ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 354 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੰਨੂਰ ਦੇ ਕੁਥੂਪਰੰਬਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1952 ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ 27.05.1997 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਰਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਧੀਕ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ 02.07.1997 ਨੂੰ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ਼ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। 04.07.1997 ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੋਲੀਬਾਰੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਤਲ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਅਤੇ FIR ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਾਪੀ ਡਿਪਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਆਫ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਹੋਰ ਮਾਮਲਾ 1997 ਦੇ ਕ੍ਰਾਈਮ ਨੰਬਰ 268 ਵਜੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕੱਲੇ ਜੱਜ ਨੇ CBI ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ CBI ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਦੀ ਬਜਾਏ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਰਾ 15 (i) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

(15. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਨੁਕਤੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

XXXXXX

(i) ਕੀ DGP ਦੇ 2-7-1997 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੁਥੂਪਰੰਬਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ 1997 ਦਾ ਜੁਰਮ ਨੰਬਰ 268, ਜੋ ਕਿ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਤਹਿਤ ਦੂਜੀ FIR ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ;

xxxxxxxxxxx"

34. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਹੀ FIR ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 20 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

20. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 154, 155, 156, 157, 162, 169, 170 ਅਤੇ 173 Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ FIR ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਅਨੁਸਾਰ ਵਧੇਰੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

35. ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ **ਬਾਬੂਭਾਈ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਚਿਰਾ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਮਿਤਭਾਈ ਅਨਿਲਚੰਦਰ ਸ਼ਾਹ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ** (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਦੂਜੀ FIR ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਮੌਕਾ ਸੀ। "ਦੂਜੀ FIR ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ/ਅਯੋਗਤਾ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 36 ਅਤੇ 37 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ:-

“36. ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਮਿਤ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ CBI ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ। ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 12-1-2010[4] ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ CBI ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 4-9-2012 ਦੀ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੱਕ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ 2005 ਵਿੱਚ ਰਚੀ ਗਈ ਇੱਕੋ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਖਰਕਾਰ 2006 ਵਿੱਚ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਦੂਜੀ FIR ਦਾਇਰ

ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ।

XXXXXX

37. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੋਡ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ FIR ਨਾ ਸਿਰਫ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਟੀ.ਟੀ. ਐਂਟਨੀ 3 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ FIR ਦਰਜ ਕਰਨਾ (ਜੋ ਕਿ ਕਰਾਸ-ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 19, 20 ਅਤੇ 27 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 196-97 ਅਤੇ 200)

Cr.P.C. ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਾਪਰਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ FIR ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 156 ਜਾਂ 157 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਸ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 169 ਜਾਂ 170 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਸਬੰਧਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਇਕੱਤਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਇਹ ਧਾਰਾ 173 Cr.P.C. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦਾ ਆਯਾਤ ਹੈ।

20. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾਵਾਂ 154, 155, 156, 157, 162, 169, 170 ਅਤੇ 173 Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਜੁਰਮ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ FIR ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

* * *

27. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 Cr.P.C. ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (8) ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਹੋਰ ਸਬੂਤ (ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੰਗ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਂਚ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਅਤੇ 156 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਲਗਾਤਾਰ FIRs ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੇਸ, ਨਾ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਕੇਸ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ FIR ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

36. ਪੈਰਾ 58.1 ਤੋਂ 58.10 ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 58.3 ਅਤੇ 58.4 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

“58.3. ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਂ ਸਮੱਗਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਨਵੀਂ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾਲ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਉਹ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 154, 155, 156, 157, 162, 169, 170 ਅਤੇ 173 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੋਈ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਜਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਰ ਬਾਅਦ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

58.4. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਾਊਸ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ FIR ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ FIR ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸੰਗਿਆਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਾਂ ਉਸੇ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ, ਹੋਰ ਸਬੂਤ (ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਜਾਂ ਲਗਾਤਾਰ FIRs ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੇਸ, ਜੋ ਉਸੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੌਰਾਨ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੰਗੀਨ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ FIR ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਜਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

XXXXXX

37. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ FIR 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, NIA ਦੁਆਰਾ 16.02.2018 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ FIR ਨੂੰ ਦੂਜੀ FIR ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਸਾਨੂੰ NIA ਐਕਟ, 2008 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

38. NIA ਐਕਟ, 2008 ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਖੰਡਤਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਦੋਸਤਾਨਾ ਸਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੰਧੀਆਂ, ਸਮਝੌਤਿਆਂ, ਕਨਵੈਨਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਜਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਐਕਟਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

39. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਤੋਂ 5 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਅਧਿਆਇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਧਾਰਾ 6 ਤੋਂ 8, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:-

"6. ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ - (1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 154 ਅਧੀਨ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਥਾਣੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਰਿਪੋਰਟ ਤੁਰੰਤ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗੀ।

(3) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

(4) ਜਿੱਥੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜੁਰਮ ਇੱਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗੀ।

XXXXXX

(5) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਉਕਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(6) ਜਿੱਥੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਏਗਾ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੁਰੰਤ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

(7) ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਏਜੰਸੀ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਂਚ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

7. ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਏਜੰਸੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਿਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ-

(a) ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਨਾਲ ਜੋੜੇ; ਜਾਂ

(b) ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ।

8. **ਜੁੜੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ -** ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਏਜੰਸੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੇ ਅਪਰਾਧ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

40. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਧਾਰਾ 6 ਦੇ ਅਧੀਨ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 13 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ:-

"ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਸਿਰਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।"

XXXXXX

41. ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ, ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ "ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967" ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਵੀ

ਅਪਰਾਧ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 02/2016 ਵਿੱਚ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ 5 ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਂਚ NIA ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ NIA ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

42. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 02/2016 ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ 10.03.2016 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 11.03.2016 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ 09.04.2017 ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 19.09.2016 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 09.04.2017 ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। 10.03.2016 ਦੀ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਅਤੇ 19.09.2016 ਨੂੰ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ NIA ਨੂੰ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ, ਤਾਂ NIA ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਲਬਧ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ NIA ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 13.02.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਜਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ।

43. ਧਾਰਾ 6 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 13.02.2018 ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ FIR, ਜਿਸ ਨੂੰ NIA ਨੇ 16.02.2018 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ FIR ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬਲਕਿ ਇਹ NIA ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ NIA ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਐਕਟ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ FIR ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੂਜੀ FIR ਹੈ।

XXXXXX

44. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਹਨ ਕਿ NIA ਕੋਈ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ 16.03.2016 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ 19.09.2016 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ, 1967 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ 09.04.2017 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 (2) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਬੂਤ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, **ਵਿਨੈ ਤਿਆਗੀ ਬਨਾਮ ਇਰਸ਼ਾਦ ਅਲੀ ਉਰਫ ਦੀਪਕ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2013) 5 SCC 762** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 173 Cr.P.C. ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 15 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:

"15. ਧਾਰਾ 173 (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ "ਧਾਰਾ 173 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ", ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਇਰਾਦੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਜੇ ਵੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਬੂਤ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ, ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਧਾਰਾ 173 (8) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਮੁੱਢਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਲਈ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਸਪਲੀਮੈਂਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੁੱਢਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਉਹੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤੋਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (6) ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

45. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫਿਰ **ਅੰਮ੍ਰਿਤਭਾਈ ਸ਼ੰਭੂਭਾਈ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਸੁਮਨਭਾਈ ਕਾਂਤੀਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2017) 4 SCC 177 ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ** Cr.P.C., 1973 ਵਿੱਚ ਜੋੜੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 173 (8) ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ। ਧਾਰਾ 173 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 41 ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 20 ਅਤੇ 21 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ:

XXXXXX

20. ਨਵੀਂ ਜੋੜੀ ਗਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8), ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਮੌਖਿਕ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2) ਤੋਂ (6) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

21. ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦਾ ਏਕੀਕਰਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ 41ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 173 ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹੋਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਅਗਲੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ 1973 ਦੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 173 (8) ਨੂੰ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਿਸੇ ਥਾਣੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਕਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹੁਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਧਾਰਾ 173 (8) ਤਹਿਤ ਅੰਤਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੁਦ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ, ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਨਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

46. ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 31 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 1898 ਦੇ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 31 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

XXXXXX

"31. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨਾਰੰਗ (1979) 2 SCC 332 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ 'ਤੇ, 1898 ਦੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਅੱਗੇ ਦੀ

ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਅਕਸਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦੇ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਰਸਮੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇੱਛਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

47. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ NIA ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੂਰਕ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ NIA ਨੇ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਪੂਰਕ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ 21.12.2018 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ NIA ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

<u>ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ 5</u>

48. ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਦੋਵੇਂ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

49. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। 2016 ਦਾ FIR ਨੰਬਰ 2, ਮਿਤੀ 11.01.2016, ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 11.01.2016 ਨੂੰ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 10.03.2016 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। 10.03.2016 ਨੂੰ ਸੀ.ਜੇ.ਐਮ., ਚਤਰਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸੀ.ਜੇ.ਐਮ. ਨੇ 11.03.2016 ਨੂੰ ਧਾਰਾ 414,384,386, 387, 120 (B) ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ., ਧਾਰਾ 25 (1-B) (a), 26,35 ਆਰਮਜ਼ ਐਕਟ ਅਤੇ 17 (1) (2) ਅਪਰਾਧਕ ਕਾਨੂੰਨ ਸੋਧ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ। 09.04.2017 ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ (ਰੋਕਥਾਮ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16,17,20 ਅਤੇ 23 ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਜੋੜਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 13.02.2018 ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ NIA ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, NIA ਨੇ ਜਾਂਚ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ FIR ਨੰਬਰ RC-06/2018/ਨਿਲ/DLI ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੇਸ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਕਮ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ NIA, ਰਾਂਚੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ NIA ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। 25.06.2018 ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੁਪਰਡੈਂਟ, ਚਤਰਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦੁਆਰਾ 25.06.2018 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ 25.06.2018 ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੀ.ਐਮ.ਸੀ ਜੇਲ੍ਹ ਰਾਂਚੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ

26.06.2018 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। 26.06.2018 ਨੂੰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ 11.07.2018 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

50. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ 11.03.2016 ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਵਸਥਾ ਧਾਰਾ 309 ਸੀ। ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 167 (1) ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ:

"(1) ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਧਾਰਾ 57 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ, ਥਾਣੇ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਜੇ ਉਹ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਨੇੜਲੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਕੇਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਡਾਇਰੀ ਦੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜੇਗਾ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ।

(2) ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਿਸ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਲ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ; ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਗਲੇਰੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ-

(a) ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਉਹ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਸ ਪੈਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ,

XXXXXX

(i) 90 ਦਿਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਜਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਨਾਲ ਹੈ;

(ii) 60 ਦਿਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜੁਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਅਤੇ, 90 ਦਿਨਾਂ ਜਾਂ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਚੈਪਟਰ XXXIII ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਹਿਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ;

(b) ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਰ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਪਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੀਡੀਓ ਲਿੰਕ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਵਧਾ ਸਕਦਾ ਹੈ;

(c) ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ I. - ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਇਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਪੈਰਾ (ਏ) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੀ ਮਿਆਦ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਜ਼ਮਾਨਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ;

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ II. - ਜੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ (ਬੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਵੀਡੀਓ ਲਿੰਕ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ।

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੀ ਔਰਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ ਹੋਮ ਜਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

51. ਧਾਰਾ 309 ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

"309. ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ - (1) ਹਰੇਕ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਵਾਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 376, ਧਾਰਾ 376 A, ਧਾਰਾ 376 AB, ਧਾਰਾ 376 B, ਧਾਰਾ 376 C, ਧਾਰਾ 376 D, ਧਾਰਾ 376 DA ਜਾਂ ਧਾਰਾ 376 DB (1860 ਦਾ 45) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(2) ਜੇ ਅਦਾਲਤ, ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਸਲਾਹਯੋਗ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਵਾਜਬ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

XXXXXX

ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਲਤਵੀ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਨ ਦਰਸਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿ -

(a) ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਮੁਲਤਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਜਿੱਥੇ ਹਾਲਾਤ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ;

(b) ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਦਾ ਵਕੀਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ;

(c) ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਗਵਾਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਵਕੀਲ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ ਧਿਰ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਵਕੀਲ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ, ਜੇ ਸਹੀ ਸਮਝੇ, ਗਵਾਹ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਾਂਚ-ਇਨ-ਚੀਫ ਜਾਂ ਉਲਟ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ 1.- ਜੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਮਾਂਡ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਿਮਾਂਡ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ 2. - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਚਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

52. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 167 (2) Cr.P.C. ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਰਿਮਾਂਡ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) Cr.P.C. ਤਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 167 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 309 Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 344 ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੀ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ, 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ **ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਝਾਅ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, 1972 (1) SCC 564** ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 344 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 12 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ:-

XXXXXX

“12. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਾਰਾ 167 ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਅਜਿਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਧਾਰਾ 344 ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

53. ਕੇਂਦਰੀ **ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਂਚ ਸੈੱਲ-1, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਬਨਾਮ ਅਨੁਪਮ ਜੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ, (1992) 3 SCC 141 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ** ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 309 ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੌਰਾਨ। ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ (ਧਾਰਾ 309) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸਿਰਫ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

54. ਅਸੀਂ **CBI ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹਿਮ ਕਾਸਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2000) 10 SCC 438** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਕਈ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ **ਸਨ। ਅਹਿਮਦ ਯਾਸੀਨ ਮਨਸੂਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ, 1994 Crl.LJ 1854 (Bom.)।** ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 6 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਹੰਮਦ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ **ਹੈ। ਅਹਿਮਦ ਯਾਸੀਨ ਮਨਸੂਰੀ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ)** ਅਤੇ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ। ਬੰਬਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਡ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਲਈ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

55. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 167 ਅਤੇ 309 Cr.P.C. ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 10 ਅਤੇ 11 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:-

10. ਧਾਰਾ 173 (8) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਹੁਣ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਪਏਗਾ ਕਿ ਕੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਆਪਣੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ

ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 309 ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਜਾਂ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

"309. (2) ਜੇ ਅਦਾਲਤ, ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਸਲਾਹਯੋਗ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ, ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁਲਤਵੀ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਵਾਜਬ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਵਾਰੰਟ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇਗਾ:"

11. ..... ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਅਧਿਆਇ XII ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਧਾਰਾ 309 (2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਨਸੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੰਬੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ - ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਤਾਂ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਉਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਿਵਾਓ ਕਿ ਉਸ ਦੀ (ਪੁਲਿਸ) ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 309 (2) ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ "ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹਨ" ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਜੋ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.....

56. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 309 (2) ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 11 ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਇਸ ਦੀ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

XXXXXX

57. ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ 'ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੈ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 25.06.2018 ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਹਿਰਾਸਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਤਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। FIR ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ 11.01.2016 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 10.03.2016 ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, **CBI ਰਾਹੀਂ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹਿਮ ਕਾਸਕਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 309 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 167 (2) ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

58. **ਦਿਨੇਸ਼ ਡਾਲਮੀਆ ਬਨਾਮ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ, (2007) 8 SCC 770** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 309 Cr.P.C. ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 29 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ: -

"29. ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

XXXXXX

59. **ਅਨੂਪਨ ਜੇ. ਕੁਲਕਰਨੀ (ਸੁਪਰਾ) ਅਤੇ ਦਾਊਦ ਇਬਰਾਹਿਮ (ਸੁਪਰਾ)** ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 39 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ:

"39. ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ ਫਾਰਮ ਭਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ। ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਲੰਬਿਤ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਜ਼ਾਬਤੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਲਾਭ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ; ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 173 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (8) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

60. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ **ਮਿੱਠਾਭਾਈ ਪਾਸ਼ਾਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, (2009) 6 SCC 332** ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ **ਹੈ**। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 17 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ: -

"17. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਮਾਂਡ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਾਰਾ 309 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

309. ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਸਥਗਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। —

(1) * * * "

62. ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

63. ਧਾਰਾ 167 (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 309, Cr.P.C. ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ: -

(i) ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ।

XXXXXX

(ii) ਇਹ ਕਿ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(iii) ਜਦੋਂ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

64. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਲਈ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। CBI ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

65. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ CBI ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਏਗਾ। ਅਸੀਂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਮਿਸ਼ਨਰ-ਕਮ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ NIA, ਰਾਂਚੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 25.06.2018 ਨੂੰ ਪਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਹੈ: -

“..... 25.06.2018 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਵਾਰੰਟ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰਡੈਂਟ ਚਤਰਾ ਜੇਲ੍ਹ, ਚਤਰਾ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਪ੍ਰਦੀਪ ਰਾਮ @ ਪ੍ਰਦੀਪ ਵਰਮਾ ਪੁੱਤਰ ਦੇਵਕੀ ਰਾਮ, ਪਿੰਡ ਵਿੰਗਲਾਟ, ਪੀ.ਐਸ. ਟੰਡਵਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਚਤਰਾ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਦੋਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦੀਪ ਰਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 26.06.2018 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀ.ਐਮ.ਸੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਰਾਂਚੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖਿਅਤ Spl.P.P. ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਹਿਰਾਸਤ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਨਿਰਧਾਰਤ
Ad/- ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ
ਵਿਸ਼ੇਸ ਜੱਜ (NIA)

..”

65. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 309 ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਾ 167 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਗਲਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਬੇਅਰਥ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, 25.06.2018 ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਮਾਂਡ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, 25.06.2018 ਦੇ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

XXXXXX

66. ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ 25.06.2018 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 25.06.2018 ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 167 ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 25.06.2018 ਦਾ ਰਿਮਾਂਡ ਆਦੇਸ਼ ਧਾਰਾ 309 (2) ਤਹਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

67. ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ 5 ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

68. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਅਪੀਲਾਂ ਖਾਰਜ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi